

tema: upplyst

FÖRMANANDE FÖREBILDER

»Edutainment«, entreprenörskap och engagemang. Femina Hip i Tanzania tar sexualupplysning på allvar, men med humor.

TEXT OCH BILD **INGELA BENDT**

Femina Hip har konferens för att stärka ungas hälsa och arbete.

< Amabilis Bamatula är kreativ chef på Femina Hip och programledare för Ruka Juu. I Tanzania har sex länge varit ett tabuämne, något som Femina Hip vill förändra.

Minou Fuglesang, grundare av och VD för Femina Hip [ovan till höger]

Femina sänder ut sina budskap på swahili och engelska och använder både tv, tidning och radio för att nå så många som möjligt.

Hettan är tryckande men inne i hotellets svala konferenssal sitter ett hundratal förväntansfulla skolungdomar. Under några dagar samlas elever och deras lärare som kommit resande från hela landet för Femina Hips årliga skolkonferens i huvudstaden Dar es Salaam. »Bygg ditt eget liv«, är en paroll. Sex unga entreprenörer ska tävla om en summa pengar och samtidigt inspirera landets ungdomar att ta tag i sina liv i stället för att passivt vänta på jobb. De tävlande ska fungera som förebilder för andra unga ta ansvar för sin ekonomi, sin hälsa och sin sexualitet.

I Tanzania är 65 procent av befolkningen under 25 år. En miljon slutar skolan varje år, men till dem finns inga jobb.

Femina Hip (Health Information Project) är en ideell organisation som bedriver sexualupplysning i Tanzania. Idag är organisationen landets största multimedialplattform och når cirka tio miljoner människor med sina budskap. Femina Hip bildades 1999 av socialantropologen och eldsjelen Minou Fuglesang, som alltså är VD och spindeln i nätet för 30 anställda, som jobbar för att sprida information kring hiv/aids, hälsa och sexualitet till ungdomar i åldern 15–25. De producerar tidningar, kampanjer, radio, tv-shower och sms-kampanjer.

Parallellt med sexualupplysning och diskussioner kring kön pågår ett folkbildningsarbete i demokrati

och mänskliga rättigheter inom Femina, eftersom de ser att allt hänger ihop. En »hälsosam livsstil« är målet, med jobb och trygghet – utan våld, oönskade graviditeter och könssjukdomar.

TV-showen »Ruka Juu« (»hoppa« på swahili) är ett exempel på hur Femina breddat sitt fokus till att inkludera ekonomi och entreprenörskap, de gör det som svar på ett uttalat behov från ungdomarna. »Hjälp oss att hitta arbete, gör program om hur vi kan tjäna pengar«, står det i sms, mejl och brev som kommer in till redaktionen.

– Vi var tvungna att göra något. Vi får ett stort gensvar på satsningen genom våra tidningar *Fema* och *SiMchezoni!* och genom tv och radio och vår webbsida *Chezalama*, säger Minou Fuglesang.

Lagom till skolkonferensen kommer nya numret av kvartalstidningen *Fema* ut, som har en upplaga på 180 000 exemplar, med ett tema om just – entreprenörskap.

– Att förstå hur pengar och sparande fungerar är viktigt. För att inte bli ett offer måste du ta ditt liv i egna händer, säger Amabilis Bamatula, kreativ chef på Femina Hip och programledare för Ruka Juu.

– Vi blir förebilder för de unga, fortsätter hon. Alla vill tillhöra Femina Hip family.

Runt tidningen har det vuxit upp Fema-klubbar

i hela Tanzania. De som är med i klubbarna har första tjing på tidningen när den kommer, som sedan cirkulerar vidare.

Inom Femina har man tagit steget vidare från »ABC-metoden« som används på många håll i Afrika, där A står för avhållsamhet, B för trohet och C för kondom.

– Vi har utökat the ABC of sexual health till Z, lagt till O för oralsex och K för kyssar. Oralsex är faktiskt inte lika smittsamt. Inte onani heller, säger Minou Fuglesang.

Tidningens Femas 64 sidor är packade med fotonoveller, frågespalter och artiklar av reportrar som åkt ut i landet och pratat med ungdomar om sex och samlevnad. Genusaspekten ska genomsyra allt material. Flickor och pojkar får komma till tals lika mycket, det ska synas att flickor är lika viktiga och kapabla som pojkarna.

Ett tema tog nyligen upp det vanliga fenomenet med »fatakis« – »sugar daddies« eller »fula gubbar« – som i utbyte mot pengar eller gåvor har sex med unga tjejer, ofta utan kondom. Budskapet kablades samtidigt ut i tidningarna, radio och tv, flera fronter samtidigt för största möjliga påverkan.

Tonen i texterna har en nästan barnsligt uppmanande karaktär, men uppmuntrande. Retoriken

»Blir en flicka gravid i Tanzania måste hon lämna skolan. Antalet flickor som sparkas ut från skolan är ungefär fyratusen om året.«

låter: »Fatakis finns överallt. Se till att inte gå ensam. Du är inte till salu. Skydda dig! Undvik frestelser i form av gåvor. Sätt dina egna mål. Berätta för dina föräldrar eller någon annan du litar på. Behåll din självrespekt.«

Blir en flicka gravid i Tanzania måste hon lämna skolan. Antalet flickor som sparkas ut från skolan är ungefär fyratusen om året, en siffra som har ökat drastiskt.

Önskade graviditeter är också ett enormt problem. I *Fema*:s marsnummer 2010 är temat abort. Under rubriken »Grymma konsekvenser« står det att läsa att mödrar säger åt sina döttrar att inte bli gravida, men de förklarar inte hur det går till. Inte heller i de vanligt förekommande traditionella initiativriterna *undyagi* för flickor och *jando* för pojkar får ungdomar veta vad konsekvenserna av sex kan bli. Seden är en slags sexualundervisning som barnen får i åttaårsåldern och praktiseras av många stammar. Den sammanfaller med omskärelse av pojkar och i vissa fall könsstympning av flickor. Barnen får veta vad som förväntas av dem som man och kvinna, men inget om att sex leder till graviditet, eller om riskerna med hiv och aids.

Eftersom abort är totalförbjudet i landet så försöker många djupt olyckliga gravida flickor att bli av med det växande barnet i magen, med livsfarliga kurer, som att dricka klorin, sticka upp vassa saker i underlivet, eller äta de bittra bladen från en buske som innehåller kinin.

– Abortfrågan är tabubelagd, men vi tar upp den på vårt sätt i *Fema* eller *SiMchezo!* När vi ska beskriva något extra känsligt använder vi serieteckningar, säger Minou Fuglesang.

På en tecknad bild står en flicka med stor mage och med blod som rinner längs benen och bakom henne syns mamman som sliter sig i håret. Uppmaningen lyder: »Föräldrar, vakna upp! Det händer att flickor blöder till döds. Då är det för sent för en mamma att ångra att hon inte pratat med sin dotter. Chansen att era tonårsdöttrar är sexuellt aktiva är stor. Tala med era barn.«

Här har också lärarna en roll att spela.

– Jag använder *Fema* i skolan, säger läraren

Revocatus Rweyemam vid en lunch på skolkonferensen. Han arbetar på gymnasieskolan Babati i norra Tanzania och får instämmande nickanden av några lärarkollegor från andra skolor.

Utbildningsdepartementet i Tanzania har något som kallas »guidelines on life skills and hiv prevention« som gäller för skolor och ungdomar. Riktlinjer som *Femina Hips* verksamhet stödjer sig på, berättar Fuglesang. Men att implementera de riktlinjer som finns är lättare sagt än gjort. Lärarna får ingen utbildning i att prata om sex, kärlek och relationer och det är mycket som är tabubelagt, till exempel homosexuella relationer. Förutom *Fema* finns i praktiken inget material att tillgå.

Rädslan för att bli smittad av hiv går som en löpeld genom det tanzaniska samhället, likaså fasan för att testa sig. I en av sina kampanjer har *Femina* lyft fram hur hivpositiva människor kan leva ett gott liv bara de tar sina mediciner. Ingen tror att det är möjligt.

Sedan 2003 sänds också *Fema TV Talk Show* på swahili, en halvtimme varje vecka. Programmet vänder sig till ungdomar både i städer och på landet.

I en vinröd soffa formad som en mun sitter paret Bwana Ishi och Tuli och småpratar bland mjuka kuddar. De samtalar, lyssnar på varandra, delar tankar. Vad vill du ha ut av ett förhållande? Vad tycker du om? Tycker du jag har fina bröst?

– Det här är något helt nytt och folk älskar det. Att tala om sexualitet har varit helt tabu. Vi försöker avmystifiera. Vi pratar öppet om sex. Det gör inte alla, säger Minou Fuglesang.

Allt oftare produceras en del av showen i fält. Ett team åker ut i landet till en by eller en skola och har en roadshow med musik och artister, där också publiken dras in i programmet. Amabilis Bamatula är en av programledarna.

– Vi får ett enormt gensvar på våra roadshows. *Feminas* metod är »edutainment«, education blandat med entertainment. Det ska vara kul att titta på tv, men också lärorikt, avslutar Amabilis.

.....
Ingela Bendt är frilansjournalist.

FEMINA HIP

✦ *Femina Hip* (Health Information Project) startades 1999 av Minou Fuglesang med fem medarbetare.

(Läs mer på www.feminahip.ortz)

✦ Huvudfinansiär är svenska Sida men de har både statliga och privata bidragsgivare.

✦ Tidningar: *Fema* (Fe=female, ma=males) kommer ut fyra gånger per år på swahili och engelska (20 procent). 180 000 ex. Den mest lästa tidningen i landet enligt vissa mätningar. *SiMchezo!* (Inget Skämt) kommer sex gånger per år, upplaga 175 000 på swahili. Målgrupp är unga som inte går i skolan, på landsbygd.

✦ *Fema*-klubbar. 640 stycken runt hela Tanzania. Klubbarna är demokratirörelser där man diskuterar kön och sexualitet.

✦ *Fema TV Talk Show* med gäster. Började sändas 2003. Om sex och samlevnad, genus och sociala frågor.

✦ *Pilika Pilika Radio Show*. En radiosåpa kring sex och samlevnad, hiv/aidsprevention som sänds varje vecka och har 5,4 miljoner lyssnare.

✦ *Chezalama.com*. *Femina Hips* websida, med diskussionsforum och chat om sexuell hälsa.

✦ *Speak Up!* Att göra sin röst hörd genom sms. Startades 2011. En del sms publiceras på *Chezalama.com*.

✦ *Onelove*, en kampanj om att endast ha en partner, mot hiv/aids. Samarbete med tio länder i södra Afrika genom Sydafrikanska organisationen *Soul City*.